

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Guilielmi Adolphi Scribonii, Ex Aristotele Et Aliis
summis philosophis repetita**

Scribonius, Wilhelm Adolf

Hanoviae, 1593

VD16 S 5114

Liber III.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56572)

Sed qua ratione quis justas actiones ediderit qui nondum factus est justus? nemo enim nisi ante sit Grammaticus Latine loquitur?

Quemadmodum nemo Grammaticus dicitur, nisi qui ex artis habitu, quem longo usu comparari necesse est, Latine loquitur: Sic nemo justus aut temperans dicitur, aut alia virtute exornatus, nisi ^{et} sibi crebris actionibus acquisiverit.

CAP. IX.

De virtutum & vitiorum oppositione.
Repugnantne extremae affectiones ipsis virtutibus?

Omnino. Quin & ipsae inter se contrariae sunt.

Utra vero repugnantia major est, virtutis cum extremis vitiosis, an extremorum inter sese?

Major extremorum videtur inter se, quam cum virtutibus repugnantia & dissimilitudo. Quandoquidem longius abest alterum ab altero, quam utrumque a medio.

LIBER III.

Argumentum libri tertii.

Docuit in precedentibus Aristoteles virtutis actionem a voluntate hominis ejusque studio provenire: in sequenti igitur libro copiosius persequitur actiones voluntarias, & involuntarias, ut eo plenius virtutis principium & causas demonstraret. At deinde ad specialem virtutum singularum explanationem progreditur.

CAP. I.

De actionibus voluntariis.

Ut plenius intelligatur actionem virtutis esse voluntariā, ostende quæ actiones sint voluntariæ?

In quibus concurrunt consilium & libera voluntas. Aliæ enim quæ vi aut imprudentia fiunt, sunt involuntariæ.

Quomodo autem appellantur actiones quæ metu malorum aut honesti causâ fiunt?

Aristoteles definit hujusmodi actiones esse mixtas, sed voluntariis similiores.

Cur verò voluntariis potissimum subiiciuntur?

Quoniam quicquid iudicio geritur, & in nostro arbitrio & potestate situm est, voluntarium dici debet: Actiones quæ fiunt metu malorum, animi iudicio fiunt, & in nostro arbitrio positæ sunt: Ergo voluntariæ.

Exemplo aliquo plenius id ipsum declara?

Si quis juret, ut vitam redimat, se daturum latroni mille aureos: quamquam fecit hoc terrore coactus, revera tamen ex libera voluntate promisit; quia eligit minus damnum ut vitam redimeret, ideoque dicenda est actio voluntaria.

Cur igitur ejusmodi actiones non simpliciter dicuntur voluntariæ?

Quia nemo quicquam eorum per se expetit aut elegit, sed pro ratione temporis, cui sæpe servendum est.

CAP. II.

De actionibus imprudentiæ & ignorantia.

*Ea autem qua per imprudentiam fiunt, sumunt
omnia pro invitis habenda?*

Nequaquam. Nisi enim quis, posteaquam resciverit se per imprudentiam peccasse, defecto suo doleat & pœnitentia ducatur, non recte dicitur invitus fecisse, cum minus agere ferat. Si verò quem facti fui pœniteat, is se noxam & invitum deliquisse testatur.

Quo exemplo hoc ostendis?

Adolescens quidam cum per ignorantiam petiisset lapide novercam, quem in canem latrantem projecturus erat, nihil tristatus fuit, dicens: Ne sic quidem malè. Quamvis igitur ille non sponte fecit quod ignoravit, attamen cum delectatus fuerit hoc facto, nequaquam invitus hoc ipsum dicitur commisisse.

Ergo non omnis ignorantia delictum excusat?

Minimè. Quod si enim crassa fuerit & affectata, nullo modo veniam meretur: ut si quis nolit ea inquirere, quæ necessum est cognoscere, & de jure & de facto: unde regula illa: Ignorantia facti excusat, non juris.

Semperne ignorantia facti excusat?

Si quis nesciat ea quæ non pertinent ad suum officium, vel quæ non necessario interroganda sunt, excusatur: qualis fuit ignorantia eorum, qui inscii vescebantur idolothytis. Quod si verò aliquis sibi causa fuerit ignorantia, is nullo modo venia dignus judicandus est, ut omnis ebriosus.

Cur autem qui ignorantiam juris prætexunt venia digni non judicantur?

Quia omnes homines jus & divinum & naturale debent novisse. Idcirco Ethnici minime excusandi sunt, quod deorum multitudinem finxerint. Similiter nec Papistarum errores plurimi excusandi sunt.

Sed quæ per iram aut cupiditatem fiunt, suntne illa voluntaria?

Sunt omnino. Si enim à nobis invitis fierent, molestiam adferrent & dolorem: Sed hoc non fit. Igitur nec illud. Assumptum patet, quia quæ ita fiunt plerumque oblectationem habent.

CAP. III.

De iis quæ in deliberationem cadunt.

Quid est Electio?

Est appetitio eorum quæ in nostra sunt potestate cum antecedente deliberatione. Sic Constantinus re deliberata bellum affini & confœderato Licinio intulit, eo quod exerceat sævitiam in Christianos. Joseph præcedente deliberatione abstinuit ab uxore domini sui.

Quæ igitur res cadunt in deliberationem?

Ea tantum quæ in nostra sunt potestate ut eveniant: ubi excluduntur æternæ, item necessariæ, naturales & fortuitæ.

Consultandumne etiam de artibus & scientiis?

Sicertæ omnino sint, frustra de iis consiliū capitur, quales sunt litteræ. Sed quæ min⁹ perfectæ sunt, & in dubium aliquando veniunt, cæ cadunt in deliberationem.

Ecquid & finis in deliberationem cadit?

Non sané, sed ea quæ ad finem spectant. Sic Medicus non consultat an curet, nec orator an persuasurus sit.

CAP. IV.

De Fortitudine.

Adbuc generalia fuerunt de virtutibus earumque actione voluntaria; deinceps igitur ut ad speciem progrediamur: dic quenam sunt simplicium virtutum moralium genera?

Duo: aut enim elucet in actionibus animæ irascentis, ut in regendis affectibus: aut animæ concupiscentis, ut in refrenandis cupiditatibus.

Illarum princeps est fortitudo: harum vero temperantia.

Quid est fortitudo?

Fortitudo est virtus in rebus terribilibus animosos nos reddens.

Cicer. Off. 3. Fortitudo est virtus dolorum, laborumque contemptrix.

Quodnam est subjectum fortitudinis?

Verfatur circa res arduas atque terribiles, ut nulli neque animæ perturbationi, neque fortunæ succumbamus.

Ergo fortis quoque habendus, qui se imperterritum prestat in perferenda paupertate, morbo,

& aliis pertimescendis?

Similitudine quadam & improprie potius quam veré fortis dici potest.

Circ

Circa quas igitur res terribiles versatur fortitudo?

Circa mortem, qua nihil terribilius, nihilque acerbius est.

In omnine genere mortis hæc virtus cernitur?

Nequaquam, sed tantum in pulcerrimo: qualis est ea mors quæ pro patriæ salute in bellis opperitur.

Quæ sunt extrema fortitudinis?

Audacia & timiditas seu ignavia: horum enim mediocritas est fortitudo.

CAP. V.

De vero fortitudinis fine.

Quis finis hujus fortitudinis?

Honestatis causa nulla non adire pericula: quo sensu Stoici etiam teste Cicerone eam definirunt virtutem propugnantem pro æquitate.

Ergo fortes non erunt, qui sibi ipsi mortem, vel obmopiam, vel amorem, vel molestiam consciscunt?

Minimè. Quoniam enim non honestatis, sed vitandi mali gratia, quod animo magno perferre nequeunt, sibi manus violentas inferunt, molles potius & timidi appellandi sunt, quàm fortes.

An vulgares etiam milites dicendi sunt fortes?

Non sunt. Nam pro exigua mercede vitam suam exponunt venalem: at vir fortis non nisi honestatis causa mortem subit.

*Fortitudine aliqua elucet in his qui ira aut dolore
impulsi pericula adveniunt?*

*Vide Cic. 3
Tuscul. de
proprietas
irati.*

Nequaquam. Quia si veré fortes essent, qui ira commoventur, vel alia perturbatione ducuntur, animantes quoque brutę fortes appellari possent: Sed consequens absurdum: Igitur & antecedens.

CAP. VI.

De Temperantia.

Quid definit Temperantiam?

*Vide 4 De
finib. item
3 Offic.*

Definitur ab Aristotele virtus in cibo & potu mediocritatem observans. Sed generalius definitur, virtus in actionibus animę concupiscentis educens: Actiones intellige nutritis & generantis facultatis: utpote in cibo, potu, Venere, & quę iis inserviunt.

*Quodnam igitur principale subjectum est
hujus virtutis?*

Voluptas sive cupiditas.

Circa omnesne voluptates versatur?

In voluptatibus maximé corporis cernitur, & iis quorum reliquę animantes sunt participes. Sed his addi etiam rerum externarum cupiditates commodé poterunt.

Plato in Charmide: Magnopere nobis cōducet, si temperátes essemus. Nam sine peccato viveremus, &c. Item: Qui hanc habet, quicquid aliud discet, facilius discet, & omnia ipsi evidentiora apparebunt. Cic. 4. De finibus, Temperantia est animi sanitas.

De extremis Temperantiæ.

*Quanam præcipue repugnant Temperantiæ?**Ασχημία, Intemperantia, & ἀναισθησία, Stupiditas.**Intemperantia quid est?*

Est actio temperantiæ omnibus modis contraria: Græcis dicta à puerilibus erroribus atque delictis.

Quanam igitur similitudo Intemperantiæ & lascivia puerili commune nomen dedit?

Ut puer, nisi à pædagogo coërceatur, & in officio suo retineatur, exultat, luxuriat, cupiditatemq; suam explere pergens, nihil nõ mali peragit: similiter cupiditates appetitionesve nisi à ratione domentur ac reprimantur, longius evagantes mentem ipsam disturbant.

CAP. VIII.

Intemperantiam ignavia deteriorem esse.

Uter delinquit magis, intemperansne an stupidus, qui nimium sectatur temperantiam?

Intemperans: Is enim quod sua voluntate omnia suscipiat & agat, majore reprehensione dignus est.

Quomodo hoc ostendis?

Magis voluntaria sunt quæ sponte per se & sine coactione aliqua eliguntur: Voluptates sine ulla coactione se nobis offerunt: Stupor verò nolentes sæpe obruit: Ergo intemperans deterior stupido.